

माइक्रो

— निर्माण के लिए

✓ ३३^{k0}

संसदीय
लिखि

(1)

अथहिरण्यकेशसात्मकारं॥६४॥

(2)

है० स्मा० स्त्र० ॥ श्री गणेशाय नमः ॥ श्री योगेश्वर्यै नमः ॥ हरिः ओं मू ॥ उपनयनं व्याख्यास्यामः सप्तवर्षे

॥३॥

ब्राह्मणमुपनयिते कादश वर्षं राजत्वं हादश वर्षं वै श्यं वसं ते ब्राह्मणं ग्रीष्मे राजन्यं
 श्वरदि वै श्यमा पूर्य मारण थे पुण्ये नक्षत्रे विशेषे ए पुन्त्रामधे ये युग्मा ल्प्रात्मणा
 नन्ते न परिविष्य पुण्या हर्षस्य स्त्ययन महाद्विमिति वा च यित्वा शितस्य कुमारस्य के
 शान्त्वा परिविष्वास्त्रात् मलहरमहु तं वासः परिविष्य प्राचीन प्रवैष्णो प्रागुदक्ष्यव
 णे समेवो देश उद्धत्या वोक्ष्या ग्निं मथि त्वा लोकि कं वाहृत्यन्तु षण्डीचीन प्रवैष्ण
 प्योपसमादधाति प्राग्येद्भैर ग्निपरिकृणात्ययिवोदग्न्याः पश्चात्युरस्ता ॥ श्री ॥
 च भवं तिदक्षिणा नुक्तरान्करोत्पत्तरानधरा अन्यदिप्रागुदग्न्यादक्षिणे ना ॥३॥

(2A)

गिन्ब्रह्मायतनेदमन्तस्तस्तीर्थमयिगद्वासियोनोअग्निरितिद्वाभ्यामात्मन
गिन्गटहीतोलैरेणागिन्दमांन्तस्तस्तीर्थयथापंडिव्यालिप्रयुत्तत्यश्मानमहतं
वासोजिनमौजंजीमेरवलांत्रिहतांत्राह्मणस्यन्यांराजन्यस्यावीकृत्रंवैश्यस्य
वैत्यंपाठार्शवादंत्राह्मणस्य नय्यग्रोधंराजन्यस्योदुंबरंवै
श्यस्येकविरंशतिद्वारुमिधमस्तन्यत्यकुतिपरिमाणंवादंतास्मन्दु
म्याःपरिधिनिधमउपस्तन्यतिद्वैकूर्माज्यस्थालीप्रणीताप्रणयनंये
नवार्थस्तदवसर्वाणियथोपयादंवैतस्मिन्कालेब्रह्मायज्ञोयवीतंक्षेवा
पआचम्यापद्गणागिन्दक्षिणालिक्रम्यब्रह्मसदनाश्टएनिरस्यापउपस्पृश्या

(3)

३० स्मा० सू०
॥२॥

निमभिमुखउपविशतिसमावद्यच्छिन्नाग्रोदमेत्रिदेशमात्रोयवित्रेक्खान्ये
 नवरवाच्छिखाद्विनुमज्यपवित्रांतहितैपात्रेपञ्चानीयोषवितुंपूरयित्रोदग
 ग्राभ्यांपवित्राभ्यांनिरूप्योत्तरेणामिन्दर्भेषुसादयित्वाद्भूमेष्टपिदधाति
 तिरःपवित्रंप्रोक्षणीःसर्वस्त्रययथायुरस्तालिलवत्युत्तानिनोक्खाविषा
 येध्मंत्रिःसर्वाभिःप्रोक्षलिद्वंनिष्टयसमज्यपुनर्निष्टप्यनिदधातिसंसार्गी
 नभुक्ष्याग्नावादधात्याज्यंविलाप्यपवित्रांतहितायामाज्यस्यात्यामाज्यं
 निरूप्योपवेषेराउदीचोंगारानिरूप्यतष्वाधश्श्वयावद्योत्तदर्भतरुलाभ्यां
 प्रत्यस्यत्रिःपर्यग्निरूप्योदगुदास्यागारन्तर्यूप्योदगग्राभ्यांपवित्रा

राम

॥२॥

(3A)

भ्यां पुनै हारमाऽयं त्रिरूपवित्रेनावाधाय ॥ १३ ॥ ॥ शम्याभिः परिदधात्यपरेणा
 मिनुदीचीनकुं बां मध्यमां निदधाति दक्षिणे नाम्निर्संस्पृष्टां मध्यमा
 याप्राचीनकुं बामुले रेणा मिनिर्संस्पृष्टां मध्यमायाप्राचीनकुं बामपरेणा मिनि
 प्राख्युरवउपविशति दक्षिणतो यदोपवीत्याचालः कुमारउपविश्यान्वारभते थ
 परिष्ठेचत्युदितेनुमन्यस्वेति दक्षिणतः प्राचीनमनुमतेनुमन्यस्वेति पश्चादुदीची
 नर्सरसवन्तुमन्यस्वेत्युसरतः प्राचीनदेवसवितः प्रखुवेति सर्वतः प्रदक्षिणं प
 रिषिक्येध्मम् डू. त्वा भ्यादधात्ययं तद्ध्मउत्तमाऽजातवेदस्तेनेध्मस्ववर्धन
 चेद्धिवर्धयचास्मान्मजयापश्चमिन्नेत्युक्त्यस्तेनायेन समेधयः स्वौत्यथदवर्या हे

(4)

हृस्मान्सूरु जुहोलुनरं परिधि संधि मनवहृत्यदं प्रजापतयै मनवेस्वाहे तिसनसाध्यायं दक्षिणा
 ॥३॥ प्रांचमृजुं दीर्घः संततं जुहो तिदक्षिणं परिधि संधि मनवहृत्यें दामस्वाहे तिप्रांचमृं
 च मृजुमाधा रावाघार्याज्यशामो जुहोत्यग्नयेस्वाहे तकलराध्यपूर्वाधेशोमायस्वा
 हे तिदक्षिणाध्यपूर्वाधेतावंतरणतराजुहो तियुक्तीवहृजातवेदः पुरस्तादगेवि
 खिकर्मक्रियमाणं पथेदं ॥ तंभिषमेषजस्यासकर्त्तव्यपागाश्वात्पुरुषान्तसनेम
 स्याहा ॥ प्रातिरश्वी तिपद्यसेहं विधरणी इति ॥ तां त्याघृतस्यधारयाग्नोसंराधनी
 यजेस्वाहा संराधन्येदेव्येस्वाहा प्रसाधन्येदेव्येस्वाहे ति ॥ ॥३॥ सर्वदविद्वामा
 णामिषकल्यो मंत्रांतेनित्यस्वाहाकारो मंत्रास्यमुष्मेस्वाहे तियथादेवतं भूर्भुवःसु

राम

३

(4A)

वरितिवाहृतिभिर्जुहोत्येकैकशः समस्ताभिश्चायुर्द्धभयद्वत्येषा ॥ ३४ ॥ आयुर्द्धदे
 वज्ञरसंगणानोधनप्रतीकोधतएषोअग्ने ॥ धृतंपिवंतमृतं चारुगव्यं पितौ वयु
 त्रंजरसेनयेमःस्याहेमंमेवरुणात्तदायामित्वन्तोअग्नेसत्वन्तोअग्नेत्वमग्ने
 अयास्ययासन्मनसाहितः ॥ अयासनक्षयमूहिषेयानोधेहिभेषजंस्वाहा
 प्रजापतइत्येषा ॥ यदस्यकमर्णोलरीहि वंयद्वाव्यूनमिहाकरं ॥ अग्निष्ठित्वा
 एक्षद्विद्वान्त्वर्वत्विष्ट॒ सुकृतं करोतुमे ॥ अग्नेयेस्विष्टकृतेसुकृतकृतेस
 वहुताग्निर्जुहुतीनां कामानां समर्थयत्रेत्यहेत्युत्तरात्यपूर्वीर्धेस
 एसकामितराभिराकृतिभिर्जुहोत्यत्रेकेजयाभ्यातानान्तराष्ट्रभृतेइत्यपञ्जु
 हनिष्ठापुरस्तात्विष्टकृतश्चित्तंवस्त्रांचित्तिश्चस्त्राहेत्यजयांजुहोतिनि
 हा

हि० स्मा० सू० तायस्वाहा चित्तये स्वाहे तिवाग्नि भृता नामधिष्ठिः समावस्थित्यभ्याता नानस्मिन्ब्र
॥४॥ ल्लन्स्मित्स्त्र॒ त्र॒ इत्यभ्याता नेष्वनुष्जति पितरः पिता महाइनि प्राचीना वी तीजु हो
त्युपनि छते वर्तषाइ तथा मेति राष्ट्र॒ भृतः पर्यायमनुदत्यत स्मेष्वाहे तिपूर्वी माहु
तिं जु हो तिता भ्यः स्वाहेत्युलगम्येणो चरणपरिधि संधि मृमानं लिधा यदक्षिणे
नपादेन ॥३॥ कुमारमास्थापयत्याति ष्ठेममृमानमृमेवत्यस्थिरो भव ॥ अ
मृणीहि दुरस्यून्त्सहस्रपृतनायतउत्त्यथैनमहतं वासः परिधा पर्यति पूर्वनिधा
याया अस्तु तं लब्धयत्वा अतन्वत ॥ याश्च देवीरंतानभितो ददंतता स्तु देवीर्ज
रसासंवयं त्वायुष्मानिदं परिधस्त्रवासः परिधस्त्रधस्त्रवाससेनशतायुषं ल
णु गदीर्घमायुः ॥ एहस्पनिः प्रायस्त्रद्वास एतत्सोमायराज्ञे परिदातवाऽ ॥ ज्ञानग

श्री
४

(५ A)

छासिपरिधत्ववासोभवा ॥ कष्टेनामभिशस्तिपावा ॥ शतंचंजीवशरदः सुवर्च
 राय ॥ श्रपोपमुपसंव्ययस्वेतिपरिधाप्यभिमंत्रयते ॥ परीद्वासोधिधास्त्रस्त्रेभू
 रापीणामभिशस्तिपावा ॥ शतंचंजीवशरदः सुरुचीर्वसूति-चाय्योविभजासर्जी
 वंतिलाथेनमेऽखस्त्रापानाभिदेशोत्रिः प्रदक्षिणापरिव्ययलिद्विरित्येके ॥ यादुरि
 तापरिवाधमानाशर्मवरुथेपुनतीनआगात् ॥ प्राणापानाभ्यांबलमावहतीस्त्र
 सादेवानाऽसुभगामेखलेयमित्युत्तरतोनामेस्त्रिहतंग्रथिंक्षयादक्षिणतोनाभः
 परिकर्षेत्यथास्माअजिनमुत्तरीयकरोनिभित्रस्यचक्षुर्धर्मिणं धरीयस्तेजोयशस्ति
 स्थविरः समिद्वः ॥ अनाहनस्यंवसनंजरिष्मुः परीद्वाज्यजिनंधत्वासावदितिलेक
 क्षांबध्नातुवैदस्यानुवक्तव्येमधायेमहायाअनूकस्यानिराकरणायप्रत्यन्तेब्रह्मवर्च

हि० स्मा० सू० तायेनिरुचाजिनं ग्रास्तणस्य रौरवश्च राजैस्यथैनं परिदातिपरीममिंद्रत्वणमहेश्वो
न्यायदध्मस्यथैनं जरिमाणयेऽयोक्त्रो त्रेधिजागरदितित्राल्लभ्यवस्ताजिनं वेश्य ॥५॥ न्य
एं परीममिंद्रत्वणमहेश्वायदध्मस्यथैनं जरिमाणयेऽयोगाद्वेधिजागरदितिवेश्य
तमपरेणाग्निमुद्वचसुपवेश्यहुतोष्ट्रेष्वाणं प्राशपनित्वयिमेधांत्वयिप्रजामि + राजन्यपरी
ममिंद्रत्वणमहेष्वायदध्मस्यथैनं जरिमाणयेऽयोषेधिजागरदिति ॥६॥ त्वेनैः सुन्नतैः
षष्ठदात्यमेकेत्राशयंत्रियोगेयोगेत्वस्तरमिमस्तगतभायुषेवर्चसेकृथी लिहुम्भोम्भयं ॥७॥
भेन्तं समीक्षते प्राशयंत्येकआचानं तमुपस्यर्थयित्वाभिमंत्रयते शतमिन्नुशारदो अंतिदेवा
यत्रानश्चक्राजरसंतनूनां मुच्रासोयत्रयितरोमवंतिमानोमध्यारी रिषतासुर्गतोरिति ॥८॥
इतिहिरण्यकेशीसूत्रेकौन्तविश्च तिप्रश्वेप्रथमः पटकः ॥९॥ आगंतासमग्नमहिप्रस ॥५॥

(6A)

मर्त्यं योगेयुतं न। अरिष्टः संचरेमहि स्वस्त्रिवरतादिहस्वस्त्यागरहे भ्यइनिश्चिणमग्नियरिकामं
 तमभिमंत्रयते थैनेमभिग्याहारयतिब्रह्मचर्यमाग्रामुपमानयस्वब्रह्मचारीभवानिदेवेनसरि
 व्राप्रस्त्रतदिनिनं पठुतिकोनामासीत्यसावित्याचष्टेयथानामाभवतिस्वस्त्रिदेवसवित्तरहम
 नेनामुनोद्दचमशीयेतिनामनीग्रह्लातिशन्नोदेवीरभिष्ठयआपोभवतुपीतये शंयोरभिस
 वंदुनिमाज्येनेथास्यदक्षिणेनहस्तेनदक्षिणमस्तमन्वारभ्यस्त्वेनसव्यमाहुतिभिः
 मावित्येतिदक्षिणं वाकुमभ्यात्मनुपज्ञयतेदेवस्यत्वासवितुः प्रसवेश्विनोर्वाहुभ्यां पृष्ठमोद्दस्ता
 भ्यामुपनयेसावितिचाथास्यदक्षिणेनहस्तेनदक्षिणं हस्तं सांगुधं ग्रहाद्यमिष्टेहस्तम
 प्रभीत्सोमस्तेहस्तमग्रभीत्सवितातहस्तमग्रभीत्सरस्वतीतेहस्तमग्रभीत्युपानेहस्तमग्रभी
 हहस्यतिस्तेहस्तमग्रभीनित्रस्तेहस्तमग्रभीहूरुणस्तेहस्तमग्रभीत्वष्टातेहस्तमग्रभीद्वाता
 तेहस्तमग्रभीद्विस्तुस्तेहस्तमग्रभीत्वजापतिस्तेहस्तमग्रभीदित्तिसवितात्वमिरक्षतुमित्र

हि·स्मा·सू· स्तमसिधर्मणानिराचार्यस्तवदेवेनसविवाप्रसूतोवहस्यतेर्व्रह्मचारीभवासावपोशानःस
मिथआधेहिकर्मकुरुमादिवास्ताप्सीरित्येनःसःशास्त्रथास्यदक्षिणोनहस्तेनदक्षिणमःस
॥६॥
मुपर्यपर्यत्ववस्त्रयहृदयदेशमभिस्त्रातिममहृदयेहृदयतेअम्लुममन्वितान्वेहिमम
वाचमेकमनाजुषस्त्ववहस्यतिस्त्वानियुनकुमद्यामेवानुसःरमस्तमयिचिनानिसंतुलो
मयिसामीत्यमस्तुतेमह्यवाचनियुत्तरादितप्राणातोग्रंथिरसिसमाविस्त्रसद्गतिनाभिद
शंभूर्खुवःसुवसुष्ठोःप्रजयाभूयासःसुवीरोवीरेसुवर्वाकर्वसासुपोषःपोषःसुमेधा
मेधयासुब्रह्माब्रह्मचारिभिरित्येनमभिसत्यमूर्कक्षुत्वाग्नेष्टथिव्याचिब्रह्मणिदेसो
भुवोयजुष्टुत्वावायावेतरिक्षेप्राणब्रह्मणिदेसासुवःसामसुत्वासूर्योद्दिविचक्षुषित्र
ह्मणिदेसाविष्टुतस्तेप्रियोसान्यसावनत्स्यतेप्रियोसान्यसाविद्वत्स्यावःप्राणआयु
षिवत्स्यावःप्राणआयुषिवसासावितिचाथास्यदक्षिणोनहस्तेनदक्षिणःहस्तःसांगु ॥६॥

श्रो

(7A)

छंगहात्यग्निरायुष्मानितिपंचमिः पर्ययैरायुष्मेविश्वतोदधिति ॥ ५ ॥ दक्षिणेकर्णेजप
 लायुर्द्वाअग्निदत्युत्तरेग्नेऽथवांप्रतितिष्ठवायावंतरिक्षेसूर्ये दिवियाऽस्त्रलिमग्निर्वायु
 रादित्यश्रव्यं दमाआपेनुसंवरं निता ऽस्त्रलिम । नुसंचरासो प्राणस्य ब्रह्मचार्यमूरसा
 वित्युभयज्ञानुषज्ञितमधान्द्वाद्यानुमधान्देवी सरस्वती मेधांनेऽस्थिनायुभावाधन्तं पु
 ष्टरस्त्रजावितितस्य मुखेन मुखवं संनिधाय जपत्यथैवं परिददातिकषकायत्वापरिददा
 म्यंतकायत्वापरिददाम्यघोरायत्वापरिददामिगदायत्वापरिददामियमायत्वापरिददा
 मिमरवायत्वापरिददामिवशिन्येत्वापरिददामिष्ठिव्येत्वासवेश्वानरायेपरिददाम्यद्वात्वा
 परिददाम्यापधीभ्यरत्वापरिददामिवनस्यातिभ्यरत्वापरिददामियावायथिवीभ्यांत्यापीरि
 ददामिसुभूतायत्वापरिददामिव्रत्वं सायत्वापरिददामिविश्वेभ्यरत्वादेवभ्यः परिद
 ददामिसवेभ्यरत्वाभूतेभ्यः परिददामिसर्वभ्यरत्वादेवताभ्यः परिददामीत्यत्रसा वित्रीवाच
 यतिवद्युपरत्वादुपेतोभवनियद्यनुपेतस्त्रियं पर्यवेतेसद्यः योष्टरसादिरपरेणानिसुद

गयंकर्त्तिधायतस्मिन्नाम्नुवउपशोविंतिराशूभदस्याचार्यीसंदीमाख्योषमित्यादित्या
हि० स्मा० स्मायांजोन्दिल्लखाचार्ययोपसंग्रह्यदक्षिणनः कुमारुपविश्याधी हिमोऽत्युक्ताथाहसावित्री

७ मोअनुब्रह्मीतिगणानांखागणापतिः इवामहात्येनमेभिसंचाथारेषेपछोयेत्वाहा
थार्धवैश्वोथसंततो॥ भूर्मत्सवितुर्वरेण्यमगर्देवस्यधीमहि॥ सुवर्धियोयोनः प्र
चोदयात्॥ भूर्मविरलत्सवितुर्वरेण्यमगर्देवस्यधीमहि॥ सुवर्धियोयोनः प्रचोदयात्॥

(8) ८ भूर्मविसुवमत्सवितुर्वरेण्यमगर्देवस्यधीमहिद्यियोयोनः प्रचोदया दिति॥ ८ ॥
अथसप्तपालाशीः समिधुआङ्गिअप्रद्विलाग्राः प्रादेशमात्रीर्घतान्वक्ताअभ्याधापयत्य
गत्येसमिधमाहार्घवहतेजातवेदमेयथात्मगनेसमिधासमिध्यसएवंमामेधयाप्रजया
प्रजयापश्चुमिक्र्वन्वर्चसेनान्नाद्येनसमेधयस्वाहेत्येकामगनयेसमिधावितिहेत्येस्त्रिए
धद्वितिवत्स्त्रोथपरिषिंचतियथापुरस्ताद्वमध्यस्याः प्रासादीर्दितिमंत्रांतान्त्सेनमइत्य
थद्वताउपतिष्ठते गेनव्रतपतेव्रतंचरिष्यामीत्यमिन्वायोव्रतपतिष्ठतिवस्त्रुमादित्यव्रत

(8A)

पतदित्यादित्यव्रतानं व्रतपतः तित्रतपतिमत्रगुरवेवैद्यदात्युपेत्युथायस्यैषतेपुत्र
 स्लंतेपरिद्यसीतिपरिद्ययनब्रह्मुर्देवहिं पुरस्ताषुक्रमुच्चरत् ॥ पश्येमशरदः शतं जीवेमश
 रदः शतं नंदामशरदः शतं मोदामशरदः शतं भवामशरदः शतं शृणवामशरदः शतं प्रव्रेवा
 मशरदः शतमजीतास्यामशरदः शतं ज्योक्त्वासुर्यदृशदित्यमुपतिष्ठते गिष्ठाया
 यः प्रतराहणोत्तमि ष्टेयुष्टिप्रतराहदधात्विद्वामरुद्धिरहतेदधात्वादित्यस्तेवसुभिराहधा
 त्वितिदं प्रदायमत्रं प्रयष्ठत्यथाहमिसाचर्यं चरेति समातरमेवाग्रेभिक्षेतातोन्यषु राति
 कुछेष्वाहृत्यभेष्यमितिगुरवेष्ट्राहत्वसुभेष्यमितिप्रत्यक्षायस्यतेप्रथमवास्यं रुहाम
 स्लंत्वाविश्वेष्वेष्वेतुदेवा नंत्वाभ्रातरः तुहृदोवर्धमानमनुजायंतां वहवः सुजातमितिप्रथ
 मवास्यमस्यादलउपस्थितेन जोदनस्यापूर्णानां सन्तुतामितिसमवदायसर्पिभिरस्य
 जुहोत्यग्नयेत्वाहासोमायत्वाहाग्नयेन्नादायत्वाहाग्नयेन्नयतयेत्वाहाप्रजापनये
 त्वाहाविश्वेष्येऽदेवेभ्यस्वाहासवीम्योदेवताभ्यः त्वाहाग्नयेत्विष्टक्तेत्वाहेतिसर्वत्रैवेम

नादिष्टदेवतेसुष्ठोस्वाहामुष्मेस्वाहाहेतियथादेवतमादिष्टदेवतएतेषामेवान्नानां समवदाय
५०.स्मा.सू. प्रागग्रेषु दर्भेषु वालिं करोति वास्तुपतये स्वाहेति त्रिवतान्वेन ब्राह्मणात्यरिविष्युण्याहं स्व
१८॥ ऋग्नमहिमिति वाचयित्वा ॥ ७ ॥ अहत्रतेचात्यक्षारमलुवणमशमीपात्यं सुंजानोधशाप्य
मन्त्रयपाय्यश्वद्वौष्ठिश्वमधुमांसाश्यदिवास्वाप्यमोकालोमिक्षाचर्यमुद्कुंभमित्याहरन्ते
हरहःकाश्कलापमुभोकालोमायः सायंवासमिधोभ्यादधातिपुरस्तात्यरिष्वनाद्य
थाहतद्वसदोरोर्यमिति अदक्षिणमन्तिपरिष्टव्यपरिषिंचनियथापुरस्ताद्याहति मिः स इति
धोभ्यादधात्येकेकशः समरतामिश्वेषाति अन्तेसमित्यावर्धस्वचाचप्यायस्व ॥ १९ ॥ धीम
हिचवयमाचप्यासिषीमहिः स्वाहा ॥ अप्तामद्वारद्वातुमेधांदेवीसारखती मेधांमेऽभिना
उभावाधन्तं पुष्करस्वज्ञोस्वाहा ॥ अप्तरासुचयामधागंधर्वपुचयन्मनः देवीमेधामनु श्री
ष्वज्ञासामांमधासुरभिर्ज्ञपता ॥ स्वाहा ॥ आमांमेधासुरभिर्ज्ञपूजगतीजगत्या ॥ २० ॥
ऊर्जस्वतीसोपेयपिन्वमासोनोमांमेधासुपतीकाजुषता ॥ स्वाहेतिनथेव परिष्टव्यरिद्वय
हिरण्यवर्णा ॥ २

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००९ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com